

Udskriftsdato: 2. januar 2026

CIR1H nr 9125 af 01/01/2022 (Gældende)

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Meddelere og civile agenter

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: CMS VB 8867

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Meddelere og civile agenter

1. Overblik og tjekliste

Disse retningslinjer indeholder nærmere forskrifter om:

- **politiets anvendelse af meddelere og**
- **politiets anvendelse af civile agenter.**

For så vidt angår meddelere gælder bl.a. følgende:

- Der skal i politikredsene være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for samarbejdet med meddelere
- Den, der er ansvarlig for samarbejdet med meddelere, afgør, om en person må anvendes som meddeler
- Den meddeleransvarlige skal udpege en kontrollant, der skal instruere og føre kontrol med sagsbehandlerens samarbejde med meddeleren
- Der skal i hver politikreds og hos SØIK føres en meddelerfortegnelse, og alle oplysninger, der modtages fra en meddeler, skal knyttes til særlige meddelerakter.

For så vidt angår civile agenter gælder bl.a. følgende:

- Der skal i politikredsene være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for håndteringen af civile agenter
- Den agentsansvarlige afgør – på baggrund af et skriftligt oplæg – om en person må anvendes som civil agent. Iværksættelse af agentvirksomhed forudsætter som udgangspunkt, at der er indhentet en retskendelse herom
- Den agentsansvarlige skal udpege en kontrollant, der skal instruere sagsbehandleren og føre kontrol med anvendelsen af den civile agent
- Den agentsansvarlige skal udpege en anklager, som tilknyttes efterforskningen af den konkrete straffesag. Der skal fastsættes lokale retningslinjer om den tilknyttede anklagers rolle.

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

2.1. Politiets anvendelse af meddelere

Der fastsættes i de følgende afsnit nærmere retningslinjer om politiets anvendelse af meddelere, herunder navnlig om, hvem der har ansvaret for anvendelsen af meddelere, og hvilke procedurer der skal følges ved kontakt med meddelere. Om begrebet en meddeler se pkt. 4.1.

Retningslinjerne finder også anvendelse på grænseoverskridende operationer.

Retningslinjerne omfatter ikke Politiets Efterretningstjenestes anvendelse af meddelere.

Retningslinjerne suppleres af bilag 1, der indeholder uddybende tekst til pkt. 2 i retningslinjerne. Herudover er der i Rigspolitiets brev af 28. maj 2014, der er indsat som bilag 2, fastsat nærmere retningslinjer om meddelerfortegnelsen og meddelerakter.

2.1.1. Første kontakt med meddeleren

En polititjenestemand, i det følgende betegnet ”sagsbehandler”, der har kontakt med en person, som han mener kan anvendes som meddeler, skal snarest muligt underrette den, som i politikredsen har ansvaret for samarbejdet med meddelere, jf. pkt. 2.1.2.

I forbindelse med underretningen skal sagsbehandleren oplyse om,

- hvordan han er kommet i kontakt med personen
- hvilke oplysninger han har om den pågældendes identitet og person i øvrigt, herunder navnlig om pågældendes eventuelt begåede kriminalitet og tilknytning til et kriminelt miljø
- hvorvidt og i givet fald på hvilken måde sagsbehandleren har eller tidligere har haft tjenstlig eller ikke-tjenstlig forbindelse med den pågældende.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.2. Ansvar for samarbejde med meddelere

Der skal i politikredsen være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for samarbejdet med meddelere (den ”meddeleransvarlige”).

Den meddeleransvarlige afgør, om en person må anvendes som en meddeler.

Godkendelsen af, at en person må anvendes som meddeler, noteres i en særlig godkendelsesakt. Godkendelsesakten skal indeholde oplysning om, på hvilket grundlag afgørelsen om at anvende den pågældende som meddeler er truffet, herunder som minimum de oplysninger, som sagsbehandleren skal oplyse den meddeleransvarlige om i forbindelse med den første kontakt med meddeleren, jf. pkt. 2.1.1. ovenfor. I godkendelsesakten anføres endvidere, hvilke retningslinjer der er aftalt for samarbejdet med meddeleren. Der henvises i øvrigt til Rigspolitiets brev af 28. maj 2014 (bilag 2).

Godkendelsesakten knyttes til den enkelte meddeler i stambladet, jf. pkt. 2.1.6. nedenfor.

Hvis den meddeleransvarlige beslutter, at en person kan anvendes som meddeler, udpeger den meddeleransvarlige en polititjenestemand (en ”kontrollant”), der er sagsbehandlerens overordnede, til at instruere sagsbehandleren og føre kontrol med dennes samarbejde med meddeleren.

Den meddeleransvarlige skal i fornødent omfang løbende holde sig orienteret om samarbejdet med meddeleren.

Samarbejde, der går ud over modtagelse af informationer fra meddeleren, må kun foregå efter forudgående godkendelse fra den meddeleransvarlige. Hvis forudgående godkendelse undtagelsesvis ikke kan indhentes, og det er af afgørende betydning at indgå i samarbejdet med meddeleren, skal den meddeleransvarlige snarest muligt underrettes om samarbejdet med meddeleren. Hvis den pågældende påtænkes anvendt til agentvirksomhed, henvises til pkt. 2.2. nedenfor.

Hvis den meddeleransvarlige ikke godkender, at en person må anvendes som meddeler, skal sagsbehandleren afbryde forbindelsen med den pågældende person. Det samme gælder, hvis den meddeleransvarlige

senere beslutter, at samarbejdet med en meddeler skal afbrydes. En beslutning om at afbryde forbindelsen med en person noteres i godkendelsesakten, der er knyttet til den pågældende person i stambladet.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.3. Kontrollantens opgaver

Kontrollanten varetager den overordnede polititaktiske styring af og kontrol med anvendelsen af meddeleren.

Kontrollanten skal danne sig et indtryk af meddeleren og hans pålidelighed. Finder kontrollanten, at det er betænkeligt med et fortsat samarbejde med meddeleren, underretter han den meddeleransvarlige.

Sagsbehandleren skal snarest muligt underrette kontrollanten om enhver kontakt, han har haft med meddeleren, og om enhver oplysning om planlagt eller begået kriminalitet eller i øvrigt om et kriminelt miljø, som han modtager fra meddeleren.

Forud for enhver kontakt, som sagsbehandleren vil tage til meddeleren, skal han indhente kontrollantens godkendelse. Kontrollanten skal i den forbindelse have oplysning om formålet med kontakten, og hvorledes denne påtænkes gennemført. Hvis forudgående godkendelse undtagelsesvis ikke kan indhentes, og det er af afgørende betydning at tage kontakt med meddeleren, skal kontrollanten snarest muligt underrettes om den kontakt med meddeleren, der har fundet sted.

Kontrollanten kan i øvrigt til enhver tid meddele sagsbehandleren instruktioner om samarbejdet med meddeleren.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.4. Oplysninger til meddeleren

Før politiet gør brug af en person som meddeler, skal meddeleren orienteres om,

- at kriminalitet, han begår eller har begået, vil blive påtalt på samme måde som andres tilsvarende kriminalitet
- at han ikke kan forvente vederlag eller andre former for belønning for sit samarbejde med politiet, men at der efter gældende regler er mulighed for at erstatte positive udgifter, han har haft, og for at yde ham en dusør.

Meddeleren skal på forespørgsel oplyses bl.a. om, at den meddeleransvarlige informeres om samarbejdet, samt at meddeleren vil blive optaget på en meddelerfortegnelse.

Såfremt den pågældende person ikke erklærer sig indforstået med ovennævnte vilkår for samarbejdet, skal dette straks afbrydes.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.5. Meddelerfortegnelse

I hver politikreds skal føres en fortegnelse over alle anvendte meddelere, og den meddeleransvarlige skal udpege en erfaren polititjenestemand, der er ansvarlig for meddelerfortegnelsen. Fortegnelsen føres og opdateres ved, at den enkelte sagsbehandler opretter meddeleren, hvorefter oprettelsen godkendes af den polititjenestemand, der er ansvarlig for meddelerfortegnelsen. Efterfølgende tilknyttes en kontrollant, jf. pkt. 2.1.3.

Fortegnelsen skal føres under sådanne forhold, at kun personer, der har fået tilladelse hertil af den meddeleransvarlige, har adgang til oplysninger i fortegnelsen.

I fortegnelsen anføres

- de foreliggende oplysninger om meddelerens identitet, herunder om den pågældendes anvendelse af eventuelle dæknavne
- oplysning om, hvornår og hvordan kontakten med den pågældende er etableret
- en beskrivelse af meddeleren, herunder om den pågældendes begåede kriminalitet og eventuelle tilhørsforhold til et kriminelt miljø
- en vurdering af den pågældendes pålidelighed, bl.a. på baggrund af hans angivne motiv for at være meddeler
- hvem der er udpeget som sagsbehandler og kontrollant i forbindelse med samarbejdet med den pågældende.

Meddelerfortegnelsen skal føres i et særligt lukket afsnit af Politiets Efterforskningsstøtte Database (PED), der stilles til rådighed for de medarbejdere i politikredsene, der af den meddeleransvarlige har fået adgang til fortegnelsen. Der henvises i den forbindelse til Rigspolitiets brev af 28. maj 2014 (bilag 2).

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.6. Stamblad

Alle oplysninger, der er modtaget fra en meddeler, knyttes til særlige stamblade. Det gælder også for akter, hvor meddeleren ikke ønsker sit navn nævnt. Den meddeleransvarlige udpeger en erfaren polititjenestemand (typisk den samme person, som er ansvarlig for meddelerfortegnelsen), der er ansvarlig for stambladene.

Den meddeleransvarlige bestemmer i hvert enkelt tilfælde, hvilke polititjenestemænd der skal have adgang til de oplysninger, der er knyttet til det enkelte stamblad.

Stambladene skal føres i et særligt lukket afsnit af Politiets Efterforskningsstøtte Database (PED), der stilles til rådighed for de medarbejdere i politikredsene, der har fået adgang hertil af den meddeleransvarlige. Der henvises i den forbindelse nærmere til retningslinjerne i Rigspolitiets brev af 28. maj 2014 (bilag 2).

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.1.7. Dokumentation vedrørende kontakt med en meddeler

Der skal udfærdiges akter om ethvert møde, politiet har haft med en meddeler vedrørende hans meddeler-virksomhed. Akten skal indeholde oplysning om:

- tid og sted for mødet
- baggrunden for, at mødet fandt sted
- hvem der var til stede
- hvilke oplysninger meddeleren gav
- hvilke eventuelle aftaler der blev indgået med meddeleren.

Der skal endvidere udfærdiges akter om enhver anden form for kontakt, politiet har haft med en meddeler, såfremt der ved en sådan kontakt meddeles oplysninger af den ovennævnte art, eller der indgås aftaler med meddeleren.

Akterne skal knyttes til stambladet, og der må ikke være kopier af disse akter andre steder. Dette gælder dog ikke i de tilfælde, hvor akterne skal indgå i en konkret straffesag som politirapporter, jf. pkt. 2.1.8. nedenfor.

2.1.8. Håndtering af rapporter med oplysninger til brug for en konkret straffesag/angivelse i rapporter af kilder

Rapporter vedrørende oplysninger, der stammer fra meddelere, og som politiet har tilvejebragt til brug for en konkret straffesag, indgår som bilag i sagen. Rapporterne skal sendes til en eventuel forsvarer og er undergivet aktindsigt i overensstemmelse med reglerne i retsplejelovens § 729 a - § 729 c. Der er i medfør af retsplejelovens § 729 c, stk. 1, i visse tilfælde mulighed for at undtage materiale fra forsvarerens og sigtedes ret til aktindsigt. Om forsvarerens almindelige adgang til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, se i øvrigt rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om Aktindsigt.

Hvis meddeleren ikke ønsker sit navn nævnt i politirapporten, anføres det i politirapporten, at oplysningerne er modtaget fra ”en kilde, som er politiet bekendt”. Denne formulering anvendes også, hvis der er behov for at udelade oprindelsen til oplysninger, der f.eks. stammer fra efterforskningen i en anden straffesag. Som eksempler herpå kan nævnes konkrete oplysninger om et strafbart forhold, der er videregivet fra en anden politikreds, fra PET eller fra en udenlandsk politimyndighed. Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 436 af 10. juni 2003 om bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet (L 218 af 23. april 2003, de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.1.). Formuleringen kan efter Rigsadvokatens opfattelse også anvendes ved oplysninger, der stammer fra efterforskningen af en sag i samme politikreds. Der kan f.eks. være grund til at benytte den nævnte fremgangsmåde, hvis oplysningen stammer fra et indgreb i meddelelseshemmeligheden, som der er behov for at hemmeligholde.

Oplysninger om identiteten på en meddeler, som ønsker at være anonym, er ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, hvis politiet har udeladt navnet på meddeleren af politirapporten og i stedet i politirapporten har anført, at politiet er bekendt med personens identitet. Det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 729 a (L 218 af 23. april 2003, de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.1 og 3.3.3.).

For så vidt angår oplysninger fra kilder, der ikke kan betragtes som meddelere, skal det klart fremgå af politirapporten, om politiet er bekendt med identiteten på den pågældende. Hvis politiet ikke er bekendt med den pågældende kildes identitet, skal der i politirapporten anvendes følgende formuleringer:

”en anonym person”, ”en anonym meddeler”, ”anonyme oplysninger” eller ”det er kommet til politiets kendskab”.

Rapporter, der indgår i en konkret straffesag, knyttes som kopi til stambladet, jf. pkt. 2.1.6.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.2. Politiets anvendelse af civile agenter

Der fastsættes i de følgende afsnit nærmere retningslinjer om politiets anvendelse af civile agenter, herunder navnlig om, hvem der har ansvaret for anvendelsen af personer som civile agenter, og hvilke procedurer der skal følges ved håndteringen af civile agenter. Om begrebet en civil agent se pkt. 4.2.

Retningslinjerne finder også anvendelse på grænseoverskridende operationer.

Retningslinjerne omfatter ikke Politiets Efterretningstjenestes anvendelse af civile agenter.

Retningslinjerne suppleres af bilag 1, der indeholder uddybende tekst til pkt. 2 i retningslinjerne.

2.2.1. Anvendelse af en civil agent i en konkret sag

En polititjenestemand, i det følgende betegnet ”sagsbehandler”, der har kontakt med en person, som han mener kan anvendes som civil agent i en konkret sag, skal snarest muligt underrette den, som i politikredsen har ansvaret for håndteringen af civile agenter, jf. pkt. 2.2.2.

Underretningen skal ske i form af et skriftligt oplæg. Oplægget skal indeholde oplysninger om,

- hvordan sagsbehandleren er kommet i kontakt med personen
- hvilke oplysninger han har om den pågældendes identitet og person i øvrigt, herunder navnlig om pågældendes eventuelt begåede kriminalitet og tilknytning til et kriminelt miljø, og om den pågældende tidligere har fungeret som meddeler, jf. pkt. 2.1. ovenfor.
- hvorvidt og i givet fald på hvilken måde sagsbehandleren har eller tidligere har haft tjenstlig eller ikke-tjenstlig forbindelse med den pågældende
- baggrunden for, at der foreligger begrundet mistanke om, at en lovovertrædelse er ved at blive begået eller forsøgt begået
- hvorfor det må antages at være af afgørende betydning for efterforskningen mod den eller de mistænkte personer, at der iværksættes agentvirksomhed med anvendelse af en civil person
- hvilken bistand af afgørende betydning for efterforskningen, den civile agent skal yde, herunder præcis hvilke konkrete handlinger den civile agent skal foretage.

I helt særlige tilfælde af uopsættelig karakter kan den civile agents bistand forelægges mundtligt for den, som er ansvarlige for håndteringen af civile agenter, forud for iværksættelse. Et skriftligt oplæg udarbejdes snarest herefter.

Den civile agents handlinger må alene vedrøre den situation, hvor politiet foranlediger, at der tilbydes bistand til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse (dvs. 1. led af agentbegrebet, jf. pkt. 4.2.1.) Den

civile agent vil således efter forudgående aftale med politiet kunne yde bistand til, at bagmanden eller andre implicerede udfører eller fortsætter den lovovertrædelse, der efterforskes.

Den civile agents bistand skal tage sigte på indledende og tillidsskabende aktiviteter med henblik på at introducere en politiagent i et kriminelt miljø. Bestemmelsen i retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., tager alene sigte på tilfælde, hvor der er behov for at introducere en politiagent i det kriminelle miljø, som politiets efterforskning er rettet mod. Det er således udelukket, at en civil person kan bistå politiet på en måde, som er omfattet af agentreglerne, hvis dette ikke sker i sammenhæng med en planlagt politiagentaktion og med henblik på at introducere en politiagent. Det fremgår af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 af 8. maj 2003 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende L 218.

Den civile agents bistand skal være yderst beskeden i forhold til den lovovertrædelse, der efterforskes. Hvis bistanden ikke kan karakteriseres som yderst beskeden i forhold til lovovertrædelsen, kan bistanden alene udføres af politiagenter. Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 436 af 10. juni 2003 (L 218 af 23. april 2003, de specielle bemærkninger til bestemmelsen).

Den civile agents bistand må i øvrigt ikke bevirke en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed, jf. retsplejelovens § 754 b, stk. 1 (provokationsforbuddet).

Inden der iværksættes agentvirksomhed, skal der indhentes en retskendelse om godkendelse af foranstaltningerne, jf. retsplejelovens § 754 c, stk. 1. Såfremt øjemedet ville forspildes, hvis en retskendelse skulle afventes, kan foranstaltningerne dog gennemføres og efterfølgende forelægges for retten, jf. § 754 c, stk. 3.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.2.2. Ansvar for anvendelse af en civil agent

Der skal i politikredsen være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for håndteringen af civile agenter, herunder anvendelsen af civile agenter i konkrete sager (den ”agentansvarlige”). Det forudsættes, at ansvaret for håndteringen af civile agenter påhviler ledere på advokaturchefniveau eller derover.

Den agentansvarlige afgør, om en person må anvendes som civil agent i en konkret sag.

Det skal fremgå udtrykkeligt af godkendelsen af det skriftlige oplæg, jf. pkt. 2.2.1., hvilken bistand den civile agent kan yde i den konkrete sag.

Hvis der som følge af udviklingen i efterforskningen opstår behov for, at den civile agent yder bistand, der ikke er omfattet af godkendelsen, forelægges spørgsmålet på ny for den agentansvarlige. Dette kan ske som et tillæg til det tidligere godkendte oplæg.

Det godkendte skriftlige oplæg og eventuelt senere tillæg opbevares blandt straffesagens akter.

Hvis den agentansvarlige beslutter, at en person kan anvendes som civil agent i en konkret sag, udpeger den agentansvarlige en polititjenestemand (en ”kontrollant”), der er sagsbehandlerens overordnede, til at instruere sagsbehandleren og føre kontrol med, hvordan den civile person anvendes som agent. Se herom

pkt. 2.2.3. Den agentansvarlige udpeger endvidere en anklager, som tilknyttes efterforskningen af den konkrete straffesag.

Den agentansvarlige skal i fornødent omfang løbende holde sig orienteret om anvendelsen af agenten.

Hvis den agentansvarlige afviser at godkende, at en person kan anvendes som civil agent i en konkret sag, skal sagsbehandleren afbryde forbindelsen med den pågældende person. Det samme gælder, hvis den agentansvarlige senere beslutter, at en person ikke længere må fungere som civil agent. Hvis beslutningen om ikke at anvende personen som civil agent ikke skyldes betænkeligheder ved den pågældendes pålidelighed, kan den pågældende dog fortsat anvendes som meddeler. En beslutning om, at en person ikke længere må fungere som civil agent, noteres i en politirapport, der opbevares blandt straffesagens akter.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.2.3. Kontrollantens og anklagerens opgaver

Kontrollanten varetager i tæt samarbejde med den tilknyttede anklager, jf. pkt. 2.2.2., den overordnede polititaktiske styring af og kontrol med anvendelsen af den civile agent i den konkrete sag.

Kontrollanten skal danne sig et indtryk af den civile agent og hans pålidelighed. Finder kontrollanten, at det er betænkeligt fortsat at anvende den pågældende som civil agent, underretter han den agentansvarlige.

Sagsbehandleren skal snarest muligt underrette kontrollanten om enhver kontakt, han har haft med den civile agent, og om enhver oplysning om planlagt eller begået kriminalitet eller i øvrigt om et kriminelt miljø, som han modtager fra den civile agent.

Forud for enhver kontakt, som sagsbehandleren vil tage til den civile agent, skal han indhente kontrollantens godkendelse. Kontrollanten skal i den forbindelse have oplysning om formålet med kontakten, og hvorledes denne påtænkes gennemført. Hvis forudgående godkendelse undtagelsesvis ikke kan indhentes, og det er af afgørende betydning at tage kontakt med den civile agent, skal kontrollanten snarest muligt underrettes om den kontakt med den civile agent, der har fundet sted.

Kontrollanten kan i øvrigt til enhver tid meddele sagsbehandleren instruktioner om anvendelsen af den civile agent.

Anklageren skal inddrages i alle drøftelser, beslutninger mv., der indebærer en juridisk vurdering og/eller stillingtagen, herunder spørgsmålet om, hvorvidt den civile agents bistand holder sig inden for det oplæg, der er godkendt af den agentansvarlige, samt reglerne for civil agentvirksomhed, jf. også pkt. 2.2.2.

Der skal i hver politikreds fastsættes retningslinjer om, på hvilken måde den tilknyttede anklager skal inddrages i håndteringen af den civile agent. Disse retningslinjer skal bl.a. indeholde nærmere forskrifter om, hvilke spørgsmål der skal forelægges anklageren, ligesom der skal fastsættes retningslinjer om løbende kontrol af politiets håndtering af den civile agent og om afrapportering vedrørende den civile agents virksomhed.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1

2.2.4. Oplysninger til den civile agent

Før politiet gør brug af en person som civil agent, skal vedkommende orienteres om,

- at de handlinger, som han foretager efter aftale med politiet, er straffri, men at andre kriminelle handlinger, han begår eller har begået, vil blive påtalt på samme måde som andres tilsvarende kriminalitet
- at han kan forvente at skulle give møde i retten, hvis efterforskningen fører til tiltale, og at vidneforklaring i retten ikke vil kunne ske anonymt, medmindre retten efter retsplejelovens § 856, stk. 2, bestemmer, at vidnets navn, stilling og bopæl skal hemmeligholdes for den tiltalte
- at han ikke kan forvente vederlag eller andre former for belønning for sit samarbejde med politiet, men at der efter gældende regler er mulighed for at erstatte positive udgifter, han har haft, og for at yde den pågældende en dusør.

Den civile agent skal på forespørgsel oplyses bl.a. om, at den agentansvarlige informeres om anvendelsen af den pågældende som civil agent.

Såfremt den pågældende person ikke erklærer sig indforstået med ovennævnte vilkår, skal anvendelsen af den pågældende som civil agent straks bringes til ophør.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.2.5. Dokumentation vedrørende oplysninger fra en civil agent mv.

På baggrund af de oplysninger, der er modtaget fra en civil agent, udfærdiges en rapport til brug for den konkrete straffesag. Rapporten udarbejdes af den sagsbehandler, der har modtaget oplysningerne.

Det er af afgørende betydning, at sagsbehandleren i rapporten medtager alle relevante oplysninger, som politiet har modtaget fra den civile agent.

Det skal i den forbindelse tydeligt fremgå af rapporten, hvilke tilkendegivelser politiet er kommet med over for den civile agent. Det skal således fremgå af rapporten, hvis den civile agent har modtaget instruktioner om at foretage eller undlade at foretage handlinger, der er omfattet af pkt. 2.2.2. Det skal tillige fremgå af rapporten, hvilke handlinger den pågældende civile agent har foretaget.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

2.2.6. Håndtering af rapporter med oplysninger fra en civil agent mv.

Rapporter vedrørende oplysninger, der hidrører fra civile agenter, indgår som bilag i straffesagen og sendes til en eventuel forsvarer og er undergivet aktindsigt i overensstemmelse med reglerne i retsplejelovens § 729 a - § 729 c. Det bemærkes i den forbindelse, at der i medfør af retsplejelovens § 729 c, stk. 1, i visse tilfælde er mulighed for at undtage materiale fra forsvarerens og sigtedes ret til aktindsigt.

Rejses der tiltale for lovovertrædelsen, skal forsvareren – uanset om forsvareren i medfør af retsplejelovens § 729 a - § 729 c har fået aktindsigt i sagens materiale – underrettes om anvendelsen af den civile

agent, jf. retsplejelovens § 754 d. Det skal i sådanne tilfælde overvejes at give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysningerne herom, jf. § 754 d, 2. pkt.

Hvis en person, der har fungeret som civil agent, skal afgive vidneforklaring i retten, kan dette ikke ske anonymt. Det er således kun politiagenter, der har mulighed for at afgive forklaring i retten uden at oplyse sit eget navn og bopæl, jf. retsplejelovens § 856, stk. 5. Retten kan dog efter omstændighederne bestemme, at et vidnes navn, stilling og bopæl skal holdes hemmelig for den tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det eller gør det påkrævet, og hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, jf. retsplejelovens § 856, stk. 2.

Forud for en eventuel hovedforhandling skal det derfor overvejes, om der er grundlag for at begære f.eks. dørlukning, referatforbud, hemmeligholdelse af et vidnes bopæl mv., jf. retsplejelovens § 845. Herudover vil den civile agent eventuelt kunne påberåbe sig vidnefritagelsesreglen i retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 3, hvorefter der ikke er pligt til at afgive forklaring, hvis forklaringen antages at ville påføre vidnet selv eller hans nærmeste anden væsentlig skade.

Se i øvrigt den uddybende beskrivelse i bilag 1.

3. Forberedelse

4. Jura

4.1. Begrebet meddeler

Ved en meddeler forstås en person uden for politiet, der i et vist systematisk omfang efter aftale med politiet gennem nogen tid giver informationer til politiet om andre personers planlagte eller begåede kriminalitet eller i øvrigt om personer, der tilhører et kriminelt miljø.

En meddeler vil i praksis typisk være en person, der færdes i eller er tilknyttet et kriminelt miljø, og som efter aftale med politiet i en kortere eller længere tid giver politiet oplysninger om det pågældende miljø, f.eks. et narko-, bande- eller rockermiljø, herunder om planlagt eller begået kriminalitet inden for miljøet, som han har kendskab til.

Der stilles ikke krav til formen for den aftale, meddelervirksomheden er baseret på. Den behøver således ikke være skriftlig, men samarbejdet skal godkendes af ledelsen, jf. pkt. 2.1.2., og kontrollanten skal have kendskab til enhver kontakt, jf. pkt. 2.1.3.

Der stilles heller ikke krav med hensyn til, hvordan meddeleren skaffer sig de oplysninger, han videregiver til politiet. Det kan således - eventuelt efter aftale med politiet - ske ved infiltration i det pågældende kriminelle miljø, ligesom der er mulighed for, at meddeleren kan medvirke ved en kontrolleret leverance, jf. retsplejelovens § 754 a, stk. 2. Meddeleren må dog ikke udøve agentvirksomhed, bortset fra de tilfælde, der er nævnt i retsplejelovens § 754 b, stk. 2, og han må heller ikke efter aftale med politiet selv deltage i kriminalitet. Der henvises i den forbindelse til pkt. 2.2. om politiets anvendelse af civile agenter.

Ved definitionen af en meddeler tilsigtes således en afgrænsning ”opad” i forhold til begrebet agent, jf. retsplejelovens §§ 754 a-754 e. En civil person, der virker som agent efter retsplejelovens § 754 b, stk. 2,

2. pkt., er ikke også meddeler, medmindre den pågældende samtidig ”i et vist systematisk omfang efter aftale med politiet gennem nogen tid giver informationer til politiet ...”. Se herom pkt. 2.2. om politiets anvendelse af civile agenter.

Der er ved definitionen af en meddeler ligeledes foretaget en afgrænsning ”nedad” til andre personer uden for politiet, der giver politiet oplysninger om kriminalitet.

Først og fremmest omfatter begrebet meddeler ikke personers oplysninger om egen kriminalitet. En meddeler er en person, der giver politiet oplysninger om andre personers kriminalitet. Selv om en person giver omfattende oplysninger om kriminalitet, han igennem tiden har begået, gør det ham derfor ikke i sig selv til meddeler, heller ikke selv om han giver oplysninger om en eller flere medskyldige. Uden for begrebet falder således også forklaringer afgivet af personer, der er sigtet som medgerningsmænd til andres kriminalitet.

Endvidere omfatter begrebet meddeler ikke forurettede eller andre vidner, der giver politiet oplysninger om begåede lovovertrædelser. Det følger af, at sådanne oplysninger almindeligvis alene vedrører en enkelt begået forbrydelse, som den pågældende er udsat for eller har fået kendskab til og kan afgive forklaring om. Der er således ikke tale om oplysninger, der gives systematisk efter aftale med politiet og gennem nogen tid.

Definitionen omfatter heller ikke visse persongrupper, der regelmæssigt giver politiet oplysninger om kriminelle forhold, såsom handlende, viceværter, lærere, medarbejdere i fritidsklubber mv., der giver politiet oplysninger om, hvad der ”rører” sig i et kriminelt miljø, idet disse personers oplysninger almindeligvis ikke er baseret på en egentlig aftale med politiet.

Det samme gælder med hensyn til den kontakt, som politiet regelmæssigt har med sikkerhedspersonale på hoteller, i lufthavne og i større virksomheder mv., hvor de pågældende kan henlede politiets opmærksomhed på mistænkelige forhold.

4.2. Begrebet civil agent

4.2.1. Generelt om agentvirksomhed

Retsplejeloven indeholder i §§ 754 a-754 e nærmere regler om politiets brug af agenter som led i efterforskningen af lovovertrædelser. Ved agentvirksomhed forstås efter retsplejelovens § 754 a, stk. 1, at politiet som led i efterforskningen af en lovovertrædelse foranlediger, at der tilbydes bistand til eller træffes foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse.

Som udgangspunkt må agentvirksomhed alene udføres af polititjenestemænd og ansatte i politiet med særlige efterforskningsmæssige kvalifikationer, jf. retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 1. pkt. Efter § 754 b, stk. 2, 2. pkt., er der dog mulighed for, at civile personer i et meget begrænset omfang kan udføre agentvirksomhed, jf. nærmere pkt. 4.2.2.

Persongruppen, som må udføre agentvirksomhed, blev ved lov nr. 967 af 26. juni 2020 om ændring af retsplejeloven udvidet til også at omfatte ”ansatte i politiet med særlige efterforskningsmæssige kvali-

fikationer”. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 967 (LSF 104 af 5. februar 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.).

For at et efterforskningsskridt er omfattet af retsplejelovens regler om agentvirksomhed, skal handlingen være omfattet af medvirkensbegrebet i straffelovens § 23, hvorefter den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Herudover kan handlingen være strafbar efter en selvstændig straffebestemmelse.

Der kræves desuden, at der er udvist en særlig aktivitet fra politiets side. Agentvirksomhed er således – i modsætning til almindelige efterforskningsskridt – karakteriseret ved, at der fra politiets side i et vist omfang er udvist en særlig aktivitet, hvorved politiet aktivt træder ind i og deltager i et kriminelt handlingsforløb. Det centrale er med andre ord, at politiet ved agentens handlinger påvirker de omstændigheder, som lovovertrædelsen kommer til at fremtræde under, på en sådan måde, at politiet kan afsløre lovovertrædelsen og om fornødent sikre sig bevis i sagen.

Agentvirksomhed kan efter retsplejelovens § 754 a forekomme på to måder: Der kan være tale om, at politiet tager initiativ til at foranledige, at nogen *tilbydes bistand* til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse (bestemmelsens 1. led). Som et eksempel kan nævnes, at en agent retter henvendelse til en formodet narkohandler og tilbyder at medvirke ved en narkohandel, f.eks. ved at give råd om udførelsen af lovovertrædelsen eller ved at stille transportmidler til rådighed. Er initiativet udgået fra den mistænkte, er det ikke agentvirksomhed efter første led.

Det bemærkes, at politiets adgang til at anvende agenter i efterforskningen efter bestemmelsens 1. led, ved lov nr. 967 af 26. juni 2020 blev udvidet til også at omfatte efterforskning af visse typer af forbrydelser begået på internettet. Ved udvidelsen er der sket en fravigelse af strafferammekravet på minimum 6 års fængsel for så vidt angår efterforskning af sager om overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 1, og stk. 2, § 279, jf. § 285, § 279 a, jf. § 285, § 281 jf. § 285, § 290, stk. 1, eller § 290 a, stk. 1, af lovgivningen om euforiserende stoffer eller af lovgivningen om våben og eksplosivstoffer. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 967 af 26. juni 2020 (L 104 af 5. februar 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.1.).

For det andet omfatter § 754 a tilfælde, hvor initiativet er udgået fra den mistænkte, og hvor politiet *træffer foranstaltninger* med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen (bestemmelsens 2. led). Dette led forudsætter, at der foreligger et tilrettelagt arrangement – og ikke en tilfældigt opstået situation – og at dette arrangement specifikt tilsigter at fremme lovovertrædelsens udførelse eller fortsættelse ved at tilskynde nogen hertil. I forarbejderne til retsplejeloven (Betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter, side 158) nævnes som eksempel, at agenten som led i et tilrettelagt arrangement afgiver et tilbud om køb af narkotika.

Agentvirksomhed kan afgrænses over for almindelige efterforskningsskridt (den nedre grænse). Fastsættelsen af den nedre grænse er således afgørende for, i hvilke tilfælde politiet skal iagttage de særlige betingelser og regler, der gælder for agentvirksomhed.

Uden for reglerne om agentvirksomhed falder efterforskning i form af f.eks. skygning af en bestemt person, overvågning af bestemte adresser og andre former for observation af mistænkte mv.

Uden for reglerne om agentvirksomhed falder endvidere de tilfælde af infiltration, hvor en person efter aftale med politiet søger kontakt i et kriminelt miljø for at kunne give politiet oplysninger. Det er i forarbejderne til retsplejeloven (L 218 af 23. april 2003, de almindelige bemærkninger afsnit 2.1.3.) nævnt, at den person, der forsøger at infiltrere det kriminelle miljø – f.eks. for at gøre sig troværdig i miljøet – kan tage del i mindre kriminalitet, som efterforskningen ikke er rettet mod. Det er forudsat, at der ikke er direkte forbindelse (identitet) mellem de foranstaltninger, som politiet træffer som led i infiltrationen, og den lovovertrædelse, der efterforskes. Hvis dette er tilfældet, foreligger der agentvirksomhed.

Tilfælde, hvor politiet foranlediger, at nogen eller noget bliver genstand/offer for en lovovertrædelse (lokkedue-situationen), falder ligeledes uden for reglerne om agentvirksomhed. I forarbejderne til retsplejeloven (Betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter, side 160) nævnes som eksempler, at ting af en art, der tidligere er blevet stjålet, placeres på et sted, hvor politiet kan observere dem og iagttage, hvem der stjæler dem, eller at en kvindelig betjent i civil optræder som lokkedue i en park, hvor der tidligere er begået en række voldtægtsforsøg. Endvidere nævnes som eksempel, at politiet for at afsløre tilsyneladende organiserede tyverier af bagage under sikkerhedskontrol i en lufthavn har ladet en del bagage under særligt (men hemmeligt) opsyn passere kontrollen, hvorved de skyldige blev afsløret. De aktiviteter, der kan betegnes som lokkeduevirksomhed, er således karakteriseret ved, at der foreligger et vist fristelsesmoment, men at politiets efterforskning ikke falder ind under medvirkensbegrebet efter straffelovens § 23.

Området for, hvad der falder uden for reglerne om agentvirksomhed blev udvidet ved lov nr. 967 af 26. juni 2020 om ændring af retsplejeloven. Som følge af lovændringen har politiet nu også mulighed for at erhverve rettigheder, genstande eller andet materiale, der i et nærmere bestemt omfang er udbudt på internettet, uden at dette omfattes af agentreglerne og dermed kræver kendelse. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 967 af 26. juni 2020 (LSF 104 af 5. februar 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.2.).

Retsplejelovens regler om agentvirksomhed omfatter endvidere ikke anvendelse af meddelere, jf. pkt. 2.1.

Agentvirksomhed må ikke bevirke en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed, jf. § 754 b, stk. 1. Bestemmelsen regulerer *den øvre grænse for agentvirksomhed (provokationsforbuddet)*, dvs. grænsen mellem tilladelig og utilladelig agentvirksomhed.

Som et eksempel på en situation, hvor agentens aktiviteter medfører, at lovovertrædelsen ændrer karakter på væsentlige punkter og er i strid med provokationsforbuddet, kan nævnes, at agenten fremsætter tilbud om køb af narkotika i et sådant omfang, at sælgeren er nødt til at skaffe yderligere varer, som han ellers ikke havde tænkt sig at skaffe og sælge. I forarbejderne til retsplejeloven (Betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter, side 165) nævnes endvidere som et eksempel, at agentvirksomheden retter sig imod personer, som ikke i forvejen har haft noget med lovovertrædelsen at gøre, således at de inddrages som gerningsmænd.

Om den situation, hvor en person, der optræder som agent for et andet lands politimyndighed, må antages at have handlet i strid med provokationsforbuddet i de danske regler om agentvirksomhed, kan henvises til Højesterets dom af 9. januar 2014, AM2014. 01.09H, gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2014, side 1080, hvor Højesteret fandt, at agentaktionerne ikke havde bevirket en forøgelse af omfanget eller grovheden af den tiltaltes forbrydelse, og at aktionerne hverken kunne medføre frifindelse, strafbortfald eller formildelse af den forskyldte straf. I Højesterets dom af 12. december 2017, AM2017. 12.12H,

gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2018, side 1169, var der heller ikke tale om en agentaktion i strid med retsplejelovens regler om provokationsforbud, men straffen blev fastsat under hensyn til, at en civil agents bistand gik ud over, hvad der kan ydes af en civil person.

Agentvirksomhed forudsætter som udgangspunkt rettens forudgående kendelse, jf. § 754 c, stk. 1. Såfremt øjemedet med agentens virksomhed ville forspildes, hvis man skulle afvente en retskendelse, kan foranstaltningerne dog gennemføres uden rettens forudgående kendelse, jf. § 754 c, stk. 3. I så fald skal spørgsmålet dog inden 24 timer forelægges for retten til godkendelse.

4.2.2. Særligt om anvendelse af civile personer til agentvirksomhed

Efter retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., kan civile personer efter aftale med politiet yde bistand til at udføre eller fortsætte den lovovertrædelse, der efterforskes, når den bistand, der ydes, er yderst beskeden i forhold til lovovertrædelsen.

Der er tale om en meget begrænset undtagelse til forbuddet mod brug af civile agenter, således at visse underordnede handlinger, der falder inden for begrebet agentvirksomhed, kan foretages af civile personer som agenter.

Den bistand, som civile personer lovligt kan udføre som agenter, vedrører den situation, hvor politiet tager initiativ til, at nogen tilbydes bistand til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse (*første led af agentbegrebet*, jf. pkt. 4.2.1.). Civile personer vil i denne situation efter forudgående aftale med politiet kunne yde bistand til, at bagmanden eller andre implicerede udfører eller fortsætter den lovovertrædelse, der efterforskes.

Bestemmelsen tager sigte på de tilfælde, hvor en person efter aftale med politiet søger kontakt i miljøet med henblik på at introducere en politiagent og i den forbindelse medvirker til den overtrædelse, der efterforskes, ved at tilbyde sin bistand til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen. Der er således tale om indledende og tillidsskabende aktiviteter, der ligger langt fra kerneområdet for agentvirksomhed, men som på den anden side i praksis er af afgørende betydning for at kunne iværksætte en politiagentaktion. Der kan eksempelvis være tale om, at personen efter aftale med politiet udgiver sig for at være mellemmand for en opdyttet køber af narkotika (politiet) og i den forbindelse bestiller en vareprøve.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., tager alene sigte på tilfælde, hvor der er behov for at introducere en politiagent i det kriminelle miljø, som politiets efterforskning er rettet mod. Det er således udelukket, at en civil person kan bistå politiet på en måde, som er omfattet af agentreglerne, hvis dette ikke sker i sammenhæng med en planlagt politiagentaktion og med henblik på at introducere en politiagent. Det fremgår af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 af 8. maj 2003 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende L 218.

For at den civile persons bistand er omfattet af retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., er det en betingelse, at der er tale om en bistand, som ellers er strafbar som medvirken efter straffelovens § 23. Herudover kan handlingen være strafbar efter en selvstændig straffebestemmelse. Falder handlingen helt uden for det strafbare område, er bistanden ikke omfattet af agentreglerne.

Falder handlingen inden for det strafbare område, skal bistanden være *yderst beskeden* i forhold til lovovertrædelsen, som efterforskes. Den aktivitet, som en civil agent lovligt kan udføre (dvs. den lovovertrædelse, som bistanden indebærer), skal således sættes i forhold til den lovovertrædelse, der efterforskes. Den civile persons bistand (f.eks. størrelsen af en vareprøve) kan være mere omfattende ved efterforskning af meget alvorlige lovovertrædelser, f.eks. vedrørende meget betydelige kvanta narkotika. At bistanden skal være yderst beskeden, indebærer ikke, at bistanden ikke konkret må være afgørende i forhold til opklaringen af den lovovertrædelse, der efterforskes. I vareprøvesituationen vil forholdet f.eks. kunne være, at hovedmanden ville få mistanke om, at politiet er involveret, hvis ikke den civile person først har bestilt en vareprøve.

Hvis bistanden ikke kan karakteriseres som yderst beskeden i forhold til den lovovertrædelse, der efterforskes, kan bistanden alene udføres af politiagenter.

Den medvirkenshandling, som den civile person foretager, skal vedrøre den lovovertrædelse, der efterforskes, for at forholdet er omfattet af agentreglerne. Bestilling af en vareprøve må i den forbindelse anses for at være medvirken til den større lovovertrædelse (f.eks. en narkotikaleverance), der efterforskes.

Provokationsforbuddet (den øvre grænse for agentvirksomhed) i § 754 b, stk. 1, gælder også for civile personers bistand. Dette betyder, at den civile persons bistand ikke må indebære en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed, jf. nærmere pkt. 4.2.1.

Om adgangen til at anvende civile personer til agentvirksomhed henvises i øvrigt generelt til forarbejderne til lov nr. 436 af 10. juni 2003 (L 218 af 23. april 2003, de almindelige bemærkninger afsnit 2.2.1. og 2.3.1.).

5. Straf og andre retsfølger

6. Efter dom

7. Love og forarbejder

- Betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter
- Lov nr. 319 af 4. juni 1986 om ændring af retsplejeloven (Politiets anvendelse af agenter som led i efterforskningen af lovovertrædelser) (L 8 af 2. oktober 1985)
- FT 1985-86, Tillæg B, sp. 1561ff.
- Lov nr. 385 af 20. maj 1992 om ændring af retsplejeloven, straffeloven, færdselsloven og udlændingeloven (Anklagemyndighedens struktur) (L 184 af 22. januar 1992)
- Lov nr. 436 af 10. juni 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet) (L 218 af 23. april 2003)
- Lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse m.v.) (L 99 af 26. november 2003)
- Lov nr. 366 af 24. maj 2005 om ændring af straffeloven og visse andre love (Berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, kriminalitet i juridiske personer, klagebegrænsning og hvidvaskning i spillekasinoer m.v.) (L 11 af 23. februar 2005)
- Lov nr. 410 af 27. april 2017 om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger (Retshåndhævelsesloven) (L 168 af 28. marts 2017)

- Bekendtgørelse nr. 1079 af 20. september 2017 om behandling af personoplysninger i Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED)
- Lov nr. 967 af 26. juni 2020 om ændring af retsplejeloven (Styrkelse af politiets muligheder for efterforskning af kriminalitet på internettet) (L 104 af 5. februar 2020)

Bilag 1

Dette bilag indeholder uddybende bemærkninger vedrørende pkt. 2 i Rigsadvokatens retningslinjer vedrørende meddelere og civile agenter.

Til pkt. 2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

Til pkt. 2.1. Politiets anvendelse af meddelere

Til pkt. 2.1.1. Første kontakt med meddeleren

Kontakten med en person, der anvendes som meddeler, etableres ofte med en polititjenestemand, der under sit arbejde, f.eks. som led i en efterforskning i en konkret sag, kommer i forbindelse med den pågældende.

Pkt. 2.1.1. bygger på det princip, at det ikke er den enkelte polititjenestemand, der skal træffe afgørelse om at etablere et samarbejde med en meddeler, men derimod tjenestestedet, der skal godkende, at der indledes et samarbejde, og føre en løbende kontrol med dette.

Anvisningen skal ses i sammenhæng med det følgende pkt., hvorefter der i politikredsen skal være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for samarbejdet med meddelere. Et sådant ansvar forudsætter, at den, der i politikredsen har ansvaret for samarbejdet med meddelere, får kendskab til alle relevante oplysninger, der kan gives om personen, før der tages stilling til, om personen må anvendes som meddeler.

Den person, der i politikredsen har ansvaret for politikredsens samarbejde med meddelere, skal medvirke ved beslutningen om at anvende en person som meddeler, holde sig løbende orienteret om samarbejdet med meddeleren og godkende dispositioner, jf. pkt. 2.1.2. nedenfor.

Retningslinjerne finder med de nødvendige tilpasninger også anvendelse i det omfang, Rigspolitiet bistår politikredsene i forbindelse med samarbejdet med meddelere.

Til pkt. 2.1.2. Ansvar for samarbejde med meddelere

Der skal i politikredsen være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for samarbejdet med meddelere (den ”meddeleransvarlige”).

Den meddeleransvarlige afgør, om en person må anvendes som meddeler, og om et samarbejde med en meddeler senere skal afbrydes, jf. pkt. 2.1.2.

En øjeblikkelig eller senere afbrydelse af samarbejdet med den pågældende indebærer, at der ikke må tages kontakt med personen med henblik på et samarbejde om fremskaffelse af oplysninger om andres

kriminelle forhold. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at en polititjenestemand hører på den pågældende, hvis denne af egen drift retter henvendelse til ham med sådanne oplysninger. Sådanne enkeltstående henvendelser med "tip" til politiet medfører ikke, at personen (på ny) må anses for at være meddeler, jf. pkt. 4.1., og de modtagne oplysninger behandles som andre oplysninger om kriminalitet, som politiet får fra private.

Det følger af den almindelige ledelseskompetence, at den meddeleransvarlige bestemmer, hvem af de ansatte på tjenestestedet der må have kontakt med meddeleren. Det er således den meddeleransvarlige der afgør, om det er mest hensigtsmæssigt, at det er den polititjenestemand, der har etableret kontakten med meddeleren, som fortsat skal være forbindelsesleddet til meddeleren, eller om det er mere hensigtsmæssigt at overlade denne opgave til en anden polititjenestemand.

Efter pkt. 2.1.2. skal den meddeleransvarlige udpege en i forhold til sagsbehandleren overordnet polititjenestemand som "kontrollant", som skal instruere sagsbehandleren og føre kontrol med hans samarbejde med meddeleren, jf. nærmere pkt. 2.1.3. Der er imidlertid ikke tale om, at det ansvar for samarbejdet med meddeleren, der påhviler den meddeleransvarlige flyttes til kontrollanten, og at den meddeleransvarlige dermed fritages for ansvaret herfor. Dette er præciseret under pkt. 2.1.2., hvorefter den meddeleransvarlige som udgangspunkt skal holde sig orienteret om alt væsentligt vedrørende meddeleren og de oplysninger, han er fremkommet med til politiet. Det er overladt til den meddeleransvarlige at afgøre, hvordan han vil holde sig orienteret, og dermed, om det skal ske ved jævnlige mundtlige eller skriftlige redegørelser fra sagsbehandleren eller kontrollanten eller på anden måde. Også oplysningerne knyttet til stambladet, jf. pkt. 2.1.5., kan anvendes af den meddeleransvarlige i forbindelse med den løbende kontrol.

Herudover bestemmes det, at anvendelse af meddeleren til andet end den blotte meddelelse af informationer kun må ske efter godkendelse fra den meddeleransvarlige. Aftaler med meddeleren om, at denne skal foretage aktive handlinger for at søge at fremskaffe oplysninger, f.eks. prøve at infiltrere et kriminelt miljø eller foretage særlige observationer, må således kun indgås med godkendelse fra den meddeleransvarlige. Hvis en meddeler påtænkes anvendt i forbindelse med foranstaltninger, der efter retsplejelovens § 754 a, stk. 2, er undtaget fra bestemmelserne om agentvirksomhed, eller hvis en meddeler med rettens godkendelse påtænkes anvendt som civil agent efter retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., henvises til retningslinjernes pkt. 2.2.

Godkendelse fra den meddeleransvarlige skal endvidere indhentes, hvis der i forbindelse med politiets samarbejde med en meddeler fra politiets side gives meddeleren fortrolige oplysninger, f.eks. om politiets arbejde. I almindelighed må sådanne oplysninger ikke videregives, men det kan ikke udelukkes, at det i undtagelsestilfælde kan forekomme, at der skønnes at være behov for, at en meddeler skal underrettes f.eks. om en forestående politiaktion vedrørende det kriminelle miljø, som meddeleren tilhører, jf. også nedenfor under pkt. 2.1.4.

Retningslinjerne indebærer, at godkendelse fra den meddeleransvarlige som udgangspunkt skal indhentes forud for det omhandlede samarbejde. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der kan forekomme situationer, hvor det kan være nødvendigt at indlede et samarbejde med en meddeler, inden det, typisk af tidsmæssige grunde, er muligt at indhente en forhåndsgodkendelse. Det følger derfor af pkt. 2.1.2., at indhentelse af forhåndsgodkendelse i sådanne situationer kan undlades, men den meddeleransvarlige skal i så fald underrettes snarest muligt om det stedfundne samarbejde med meddeleren. Hvis meddeleren påtænkes anvendt til agentvirksomhed, henvises til pkt. 2.2.

Hvis spørgsmål om godkendelse af samarbejde, der går ud over modtagelse af informationer fra meddele-
ren, opstår i forbindelse med konkrete straffesager, hvor statsadvokaten har påtalekompetencen, skal den
meddeleransvarlige/politikredsen drøfte dispositionen med statsadvokaten.

Med henblik på at sikre, at den meddeleransvarlige har et tilstrækkeligt grundlag for at godkende, at en
person anvendes som meddeler, skal der i tilknytning til oprettelsen af en person i meddelerfortegnelsen
ligeledes tilknyttes en godkendelsesakt. Godkendelsesakten skal indeholde oplysning om, på hvilket
grundlag afgørelsen om at anvende den pågældende som meddeler er truffet, herunder som minimum de
oplysninger, som sagsbehandleren skal oplyse den meddeleransvarlige om i forbindelse med den første
kontakt med meddelelsen, jf. pkt. 2.1.1. I godkendelsesakten anføres endvidere, hvilke retningslinjer der er
aftalt for samarbejdet med meddelelsen. Der henvises i øvrigt til Rigspolitiets brev af 28. maj 2014 (bilag
2).

Godkendelsesakten knyttes til den enkelte meddeler i stambladet.

Hvis den meddeleransvarlige afviser, at en person kan anvendes som meddeler, eller hvis det besluttet at
afbryde samarbejdet med en meddeler, skal denne beslutning og begrundelsen herfor noteres i godkendel-
sesakten, der er knyttet til den pågældende person i stambladet.

Til pkt. 2.1.3. Kontrollantens opgaver

Kontrollanten skal have mulighed for i enhver henseende at foretage kontrol med det samarbejde og
den øvrige kontakt, som sagsbehandleren har med meddelelsen. Kontrollanten kan på ethvert tidspunkt
selv kontakte meddelelsen eller pålægge sagsbehandleren at etablere en kontakt mellem kontrollanten og
meddelelsen, hvis han finder det nødvendigt for at kunne varetage sine opgaver som kontrollant. Der
gælder dog ikke en almindelig pligt for kontrollanten til at mødes personligt med meddelelsen.

Kontrollanten skal som udgangspunkt vide alt, hvad sagsbehandleren ved om meddelelsen, og om, hvilke
oplysninger denne har givet sagsbehandleren. Endvidere kan kontrollanten i enhver henseende give
sagsbehandleren instruktioner om dennes forbindelse med meddelelsen. En beslutning om afbrydelse af
samarbejdet med meddelelsen forudsættes dog truffet af den meddeleransvarlige, jf. pkt. 2.1.2., eventuelt
efter indstilling fra kontrollanten, jf. pkt. 2.1.3.

Kontrollanten skal godkende enhver kontakt, som sagsbehandleren påtænker at tage til meddelelsen. Der
er intet til hinder for, at kontrollanten på forhånd kan godkende en planlagt række af kontakter med
meddelelsen. Der kan undtagelsesvis forekomme situationer, hvor en kontakt med meddelelsen kan være
nødvendig, inden forhåndsgodkendelse hertil kan indhentes, typisk af tidsmæssige grunde. Der er derfor
indsat en bestemmelse om, at kontrollanten i sådanne tilfælde snarest muligt skal underrettes om sagsbe-
handlerens kontakt med meddelelsen.

Til pkt. 2.1.4. Oplysninger til meddelelsen

Formålet med bestemmelserne i pkt. 2.1.4. er at undgå, at en meddelers samarbejde med politiet hviler
på væsentlige urigtige forudsætninger, som kan have betydning for meddelerens villighed til at virke som
meddeler for politiet.

Opregningen af de anførte oplysninger er ikke udtømmende. Der er således intet til hinder for, at der i konkrete tilfælde gives meddeleren yderligere oplysninger forud for samarbejdet med ham, hvis det må anses for at være af betydning for hans beslutning om at samarbejde med politiet, og oplysningerne ikke anses for at være til skade for politiets arbejde.

De fleste meddelere må formodes at færdes i et kriminelt miljø, typisk det miljø, som de giver oplysninger om til politiet. Sådanne meddelere må formodes i nogle tilfælde at deltage i den kriminalitet, der begås i miljøet, bl.a. for at kunne bevare tilliden hos de øvrige personer i miljøet. Meddeleren kan muligvis forvente, at der vil blive set gennem fingre med en sådan kriminalitet, eller at der i hvert fald reageres mindre strengt end sædvanligt, hvis de påtager sig at give politiet oplysninger herom. Dette kan politiet imidlertid ikke medvirke til, hvilket efter anvisningerne skal tilkendegives over for meddeleren. Efter straffelovens § 82, nr. 10, skal det dog ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som en formildende omstændighed, at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre.

En meddeler skal endvidere gøres bekendt med, at han ikke kan forvente vederlag eller andre former for belønning for sit samarbejde med politiet, men at der er mulighed for at godtgøre positive udgifter, som han har afholdt i forbindelse med sin virksomhed som meddeler, og for at yde ham en dusør, jf. herved Rigspolitiets Kundgørelse om dusører.

Der må ikke gives en meddeler løfter, som loven ikke giver hjemmel til. Dette indebærer bl.a., at der naturligvis ikke kan gives løfter om straffrihed eller nedsat straf for kriminalitet, som meddeleren har begået eller begår, ligesom der ikke kan gives vederlag. Der må heller ikke gives løfter om andre former for modbydelser, som meddeleren kan have interesse i, f.eks. oplysninger fra politiets registre.

Det kan – som nævnt ovenfor under bemærkningerne til pkt. 2.1.2. – undtagelsesvis være berettiget at give meddeleren visse fortrolige oplysninger om politiets arbejde, f.eks. om en forestående politiaktion vedrørende det kriminelle miljø, som meddeleren tilhører. Det er endvidere berettiget at give meddeleren sådanne oplysninger om politiets mistanke om kriminalitet, som er nødvendige for, at meddeleren kan foretage observationer vedrørende denne kriminalitet og give politiet informationer herom.

Endvidere kan der efter omstændighederne være grundlag for at love meddeleren politibeskyttelse, hvis meddeleren er truet.

Opstår der tvivl om, hvilke løfter der kan gives til meddeleren, bør dette drøftes med den meddeleransvarlige. Hvis spørgsmålet opstår i relation til en konkret straffesag, hvor statsadvokaten har påtalekompetencen, skal den meddeleransvarlige/politikredsen drøfte spørgsmålet med statsadvokaten.

For så vidt angår oplysninger til meddeleren bemærkes, at retshåndhævelseslovens bestemmelser om meddelelse og indsigt til den registrerede ikke finder anvendelse i forhold til oplysninger, der behandles i PED. Det fremgår af § 13 i bekendtgørelse nr. 1079 af 20. september 2017 om behandling af personoplysninger i Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED). Det skal således ikke oplyses over for meddeleren, at der sker registrering af vedkommendes meddelervirksomhed.

Til pkt. 2.1.5. Meddelerfortegnelse

Oprettelsen af en meddelerfortegnelse har til formål at undgå, at flere tjenestesteder uden at vide det benytter samme person som meddeler i den samme tidsperiode. Samtidig giver sådanne fortegnelser mulighed for at sikre meddelerens troværdighed og krydstjekke oplysningernes pålidelighed.

Fortegnelsen skal føres af en erfaren polititjenestemand, men herudover er det overladt til den meddeleransvarlige at bestemme, hvem der skal føre fortegnelsen, og hvem der skal have adgang til oplysninger i fortegnelsen. Det bør i almindelighed være den samme overordnede polititjenestemand, der fører meddelerfortegnelsen og har ansvaret for stambladene. Den meddeleransvarlige må kun give personer, der har en helt konkret tjenstlig anledning til det, adgang til oplysninger i meddelerfortegnelsen.

Pkt. 2.1.5. fastsætter tillige, hvilke oplysninger meddelerfortegnelsen som minimum skal indeholde. Bl.a. skal de foreliggende oplysninger om meddelerens identitet anføres her. Dette gælder også, selv om meddeleren har ønsket at være anonym, forudsat at meddelerens identitet rent faktisk kendes. Endvidere skal så vidt muligt anføres en vurdering af meddelerens pålidelighed, bl.a. på baggrund af hans angivne motiv for at være meddeler. Det skal også fremgå, hvem der er udpeget som sagsbehandler og kontrollant i forbindelse med samarbejdet med meddeleren, således at det på ethvert tidspunkt står klart, hvem der er umiddelbart ansvarlig for kontakten til meddeleren.

Rigspolitiet har fastsat nærmere regler for førelsen af meddelerfortegnelsen, jf. Rigspolitiets brev af 28. maj 2014 (bilag 2).

Det fremgår heraf, at meddelerfortegnelserne skal føres i tilknytning til Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED).

Meddelerfortegnelsen føres af politikredsene. Rigspolitiet har som dataansvarlig myndighed ansvaret for at føre tilsyn med de oplysninger, som politikredsene indfører i fortegnelserne. Det er i den forbindelse aftalt, at Rigspolitiet orienterer den meddeleransvarlige, når Rigspolitiet anvender oplysninger i politikredsens meddelerfortegnelse. Tilsynet føres af ganske få særligt udpegede medarbejdere hos Rigspolitiet, der således har adgang til oplysningerne i meddelerfortegnelserne i samtlige politikredse, mens politikredsene ikke har adgang til meddelerfortegnelserne i de andre politikredse. Det nævnte tilsyn vedrører ikke det tilsyn, som anklagemyndigheden er forpligtet til at føre med politiets anvendelse af meddelere i overensstemmelse med de almindelige regler om anklagemyndighedens tilsyn med politidirektørernes behandling af straffesager.

Med henblik på at opnå den mest hensigtsmæssige brug af meddelere, herunder at sikre den fornødne koordination mellem oplysninger fra flere meddelere i forskellige politikredse, foretager Rigspolitiet koordination mellem flere politikredse vedrørende brugen af meddelere.

Anvisningen tager sigte på den situation, at samme meddeler giver oplysninger om kriminelle forhold til flere politikredse, eller at meddelere i flere politikredse giver oplysninger om det samme kriminelle forhold i en politikreds. Koordination vil ligeledes have betydning for dansk politis samarbejde med udenlandske politimyndigheder vedrørende meddelere.

Til pkt. 2.1.6. Stamblad

Der skal i hver politikreds oprettes et stamblad for hver meddeler. Alle oplysninger fra meddeleren, jf. pkt. 2.1.7. og pkt. 2.1.8., knyttes til stambladet som akter. Derved muliggøres en samlet koordinering og vurdering af meddelerens oplysninger, dels med hensyn til disses pålidelighed, dels med hensyn til oplysningernes nytteværdi i de sager, som oplysningerne vedrører, og om der er grundlag for at iværksætte efterforskning som følge af de modtagne oplysninger.

Da akterne må antages overvejende at indeholde oplysninger af fortrolig karakter, der ikke bør komme til uvedkommendes kendskab, fastsættes det, at en erfaren polititjenestemand skal være ansvarlig for stambladene og akterne. Denne bør normalt være den samme, som er ansvarlig for at føre meddelerfortegnelsen, jf. pkt. 2.1.5.

Den meddeleransvarlige skal i hvert enkelt tilfælde tage stilling til, om der skal gives en polititjenestemand, der ønsker det, adgang til oplysninger knyttet til en akt. Kun polititjenestemænd, der har en helt konkret tjenstlig anledning til det, må få adgang og kun til de oplysninger, som den pågældende har behov for at kende.

For sagsbehandleren og kontrollanten for den enkelte meddeler vil der dog være adgang til stambladet og akterne vedrørende den pågældende meddeler, bl.a. således at de løbende kan tilføje de oplysninger, der modtages fra meddeleren.

Stambladet og akterne skal føres i tilknytning til Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED). Der henvises herom nærmere til Rigspolitiets brev af 28. maj 2014, jf. bilag 2.

I alle tilfælde skal oplysninger fra en meddeler, der er tilvejebragt af politiet til brug for en konkret straffesag, fremgå af en politirapport, der trækkes ud af en akt og efterfølgende indgår i den konkrete straffesag, jf. pkt. 2.1.8. Spørgsmålet om aktindsigt vedrørende sådanne oplysninger skal afgøres efter de regler, der gælder om aktindsigt i den konkrete straffesag, jf. retsplejelovens §§ 729 a – d.

Derimod vil oplysninger i akter, der ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete straffesag, som en sigtelse angår, ikke være omfattet af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 1. pkt., og § 729 b, stk. 2, 1. pkt., om forsvarerens og sigtedes adgang til aktindsigt i straffesager, ligesom oplysningerne knyttet til stambladet ikke vil være omfattet af adgangen til aktindsigt efter reglerne i § 41 d, der vedrører aktindsigt for personer med retlig interesse og forurettede i afsluttede straffesager.

Til pkt. 2.1.7. Dokumentation vedrørende kontakt med en meddeler

Anvisningerne angiver, hvilket skriftligt materiale politiet skal udarbejde om kontakten med en meddeler vedrørende hans meddelervirksomhed. Formålet er både at sikre, at den meddeleransvarlige løbende kan føre kontrol med kontakten med meddelere, og at der til enhver tid foreligger dokumentation vedrørende samarbejdet med en meddeler, herunder de aftaler, der måtte være indgået med meddeleren osv.

Politiet skal som udgangspunkt udfærdige akter om enhver kontakt, der har været med en meddeler, og om enhver oplysning, denne har givet om kriminelle forhold.

Der sondres mellem personlige møder, hvor der altid skal udfærdiges akter med de anførte oplysninger, og andre former for kontakt, f.eks. telefoniske kontakter, hvor der skal udfærdiges akter, såfremt der herved fremkommer oplysninger om kriminelle forhold eller indgås aftaler med meddeleren.

Baggrunden for denne forskel er, at personlige møder med meddeleren må formodes oftest at blive afholdt med henblik på at modtage oplysninger om kriminalitet eller at indgå aftaler om meddelerens virksomhed, mens anden form for kontakt med meddeleren ofte kan være af mere tilfældig karakter og ikke nødvendigvis angår meddelelse af oplysninger om kriminelle forhold.

Akterne skal på korrekt og fyldestgørende måde beskrive alle væsentlige forhold omkring meddelerens virksomhed og de oplysninger om kriminelle forhold, han kommer med.

For langt de fleste meddeleres vedkommende må det antages at være en afgørende forudsætning for samarbejdet med politiet, at der kan tilsikres dem absolut anonymitet.

Hvis en meddeler skal føres som vidne i en konkret straffesag, kan det ikke tilkendegives over for meddeleren, at han vil kunne bevare sin anonymitet, idet det i sådanne tilfælde henhører under retten at afgøre, om et vidnes navn, stilling og bopæl undtagelsesvis ikke må oplyses til tiltalte, jf. retsplejelovens § 856.

Reglerne for, under hvilke omstændigheder en meddeler kan forblive anonym, er forholdsvis komplicerede. Endvidere kan det tidligt i efterforskningen være vanskeligt at vurdere, om det må antages at være af betydning for sagen, at meddeleren eventuelt afgiver forklaring i sagen. Det er derfor ikke i retningslinjerne pålagt politiet at oplyse meddeleren om mulighederne for anonymitet, før der indledes et samarbejde.

Hvis en meddeler i relation til bestemte oplysninger anmoder om anonymitet, og dette ikke vil kunne garanteres, skal det oplyses over for meddeleren, selv om det må antages at medføre, at meddeleren afbryder samarbejdet med politiet.

Det fastsættes i pkt. 2.1.7. endvidere, at akterne skal knyttes til stambladet, jf. nærmere ovenfor, og at der ikke må være kopier af akterne andre steder, medmindre de indgår i en konkret straffesag, jf. pkt. 2.1.8.

Det skal sikres mod, at oplysninger om og fra meddelere, der ofte kan være af særdeles fortrolig karakter, kommer til uvedkommendes kundskab. Disse oplysninger må således alene gives til personer, som har et helt konkret tjenstligt behov for at være bekendt med oplysningerne.

Der må således heller ikke være kopier af akter vedrørende oplysninger fra eller om meddelere hos de polititjenestemænd, der har haft kontakt med meddeleren eller har været kontrollant, eller hos andre inden for politiet, der tjenstligt har haft med notaterne eller akterne at gøre. Hvis en polititjenestemand har behov for at sætte sig ind i eller genopfriske sin viden om oplysninger fra en meddeler, må han gøre det ved at gennemgå de relevante oplysninger i akterne, hvilket forudsætter, at han har eller får adgang hertil.

Det skal også sikres, at elektroniske kopier af akterne ikke er tilgængelige for uvedkommende på sagsbehandlingssystemer eller lignende.

Til pkt. 2.1.8. Håndtering af rapporter med oplysninger til brug for en konkret straffesag

Rapporter vedrørende oplysninger, der stammer fra meddelere, og som politiet har tilvejebragt til brug for en konkret straffesag, indgår som bilag i sagen. Rapporterne skal derfor sendes til en eventuel forsvarer og er undergivet aktindsigt i overensstemmelse med reglerne i retsplejelovens § 729 a - § 729 c. Der er dog i visse tilfælde mulighed for at undtage materiale fra forsvarerens og sigtedes ret til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 1.

Oplysninger om identiteten på en meddeler, som ønsker at være anonym, er ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, hvis politiet har udeladt navnet på meddeleren af en politirapport, der indgår i en konkret sag, og i stedet i politirapporten har anført, at oplysningerne er modtaget fra en kilde, der er politiet bekendt. Politiet skal have særligt fokus på dette allerede fra sagens begyndelse og en meddeler eller civil agents navn og adresse bør som udgangspunkt aldrig fremgå af politirapporten.

Der henvises herom nærmere til forarbejderne til lov nr. 436 af 10. juni 2003 om bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet, de almindelige bemærkninger pkt. 3.3.1. og 3.3.3.

Til pkt. 2.2. Politiets anvendelse af civile agenter

Til pkt. 2.2.1. Anvendelse af en civil agent i en konkret sag

Kontakten med en person, der anvendes som civil agent, etableres normalt med en polititjenestemand, der under sit arbejde kommer i forbindelse med den pågældende.

Normalt vil en civil agent være en person, der tillige fungerer som meddeler for politiet. Der kan f.eks. ske det, at en meddeler fortæller politiet om planlagte kriminelle handlinger, hvor den pågældende selv har en rolle at spille, og derfor har mulighed for at agere civil agent.

Kontakten til en civil agent kan også opstå ved, at en person, som ikke tidligere har fungeret som meddeler, spontant henvender sig til politiet med oplysninger om planlagte kriminelle handlinger, herunder handlinger som den pågældende af den ene eller den anden grund ikke selv ønsker at deltage i.

Den civile agents handlinger må alene vedrøre den situation, hvor politiet foranlediger, at der tilbydes bistand til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse (dvs. 1. led af agentbegrebet). Den civile agent vil således efter forudgående aftale med politiet kunne yde bistand til, at bagmanden eller andre implicerede udfører eller fortsætter den lovovertrædelse, der efterforskes.

Den civile agents bistand skal tage sigte på indledende og tillidsskabende aktiviteter med henblik på at introducere en politiagent i et kriminelt miljø. Bestemmelsen i retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., tager alene sigte på tilfælde, hvor der er behov for at introducere en politiagent i det kriminelle miljø, som politiets efterforskning er rettet mod. Det er således udelukket, at en civil person kan bistå politiet på en måde, som er omfattet af agentreglerne, hvis dette ikke sker i sammenhæng med en planlagt politiagentaktion og med henblik på at introducere en politiagent.

Pkt. 2.2.1. bygger på det princip, at det ikke er den enkelte polititjenestemand, der skal træffe afgørelse om at indlede en aktion, hvor der skal anvendes en civil agent. Derimod er det tjenestestedet, der skal

godkende, at en civil person anvendes som agent i en konkret sag, og som skal føre en løbende kontrol med dette.

Anvisningen skal ses i sammenhæng med de følgende anvisninger, hvorefter der i politikredsen skal være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for håndteringen af civile agenter (den ”agentansvarlige”). Den, der i politikredsen har ansvaret for håndteringen af civile agenter, skal have kendskab til alle relevante oplysninger, der kan gives om personen, før der tages stilling til, om personen må anvendes som civil agent.

Den person, der i politikredsen har ansvaret for politikredsens anvendelse af civile agenter i konkrete sager, skal holde sig løbende orienteret om anvendelsen af den civile agent og godkende dispositioner, jf. pkt. 2.2.2. nedenfor.

Der skal ske underretning af den agentansvarlige i form af et skriftligt oplæg forud for iværksættelse af en aktion, hvor der skal anvendes en civil agent. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der kan forekomme situationer af uopsættelig karakter, hvor den civile agents bistand kan forelægges mundtligt for den agentansvarlige. Det følger derfor af pkt. 2.2.1., at skriftlig underretning i sådanne tilfælde kan undlades, men at et skriftligt oplæg i så fald skal udarbejdes snarest efter iværksættelsen. Den pågældende polititjenestemand skal allerede på tidspunktet for udarbejdelse af oplægget til den agentansvarlige, inddrage en anklager – eventuelt den advokaturchef, hvis område den pågældende straffesag hører under, jf. også pkt. 2.2.2.

Retningslinjerne finder med de nødvendige tilpasninger også anvendelse i det omfang, Rigspolitiet bistår politikredsene i forbindelse med samarbejdet med civile agenter.

Til pkt. 2.2.2. Ansvar for anvendelse af en civil agent

Der skal i politikredsen være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for håndteringen af civile agenter, herunder anvendelsen af civile agenter i konkrete sager (den ”agentansvarlige”). Det forudsættes, at ansvaret for håndteringen af civile agenter påhviler ledere på advokaturchefniveau eller derover.

Den agentansvarlige afgør, om en person må anvendes som civil agent, og om kontakten med en civil agent senere skal afbrydes, jf. pkt. 2.2.2.

Det følger af den almindelige ledelseskompetence, at den agentansvarlige bestemmer, hvem af de ansatte på tjenestestedet der må have kontakt med den civile agent. Det er således den agentansvarlige der afgør, om det er mest hensigtsmæssigt, at det er den polititjenestemand, der har etableret kontakten med den civile agent, som fortsat skal være forbindelsesleddet til den civile agent, eller om det er mere hensigtsmæssigt at overlade denne opgave til en anden polititjenestemand.

Efter pkt. 2.2.2. skal den agentansvarlige udpege en i forhold til sagsbehandleren overordnet polititjenestemand som ”kontrollant”, som skal instruere sagsbehandleren og føre kontrol med den pågældendes anvendelse af den civile agent, jf. nærmere pkt. 2.2.3. Den agentansvarlige skal herudover også udpege en anklager, som tilknyttes efterforskningen af den konkrete straffesag.

Det er hensigten, at denne gruppe bestående af kontrollanten, anklageren og sagsbehandleren skal varetage "den daglige drift" i forbindelse med efterforskningen af den konkrete straffesag, jf. også pkt. 2.2.3. nedenfor.

Der er imidlertid ikke tale om, at det ansvar for anvendelsen af den civile person som agent, som påhviler den agentansvarlige, flyttes til denne gruppe, og at den agentansvarlige dermed fritages for ansvaret herfor. Dette er præciseret under pkt. 2.2.2., hvorefter den agentansvarlige i fornødent omfang skal holde sig orienteret om anvendelsen af den civile agent. Det er overladt til den agentansvarlige at afgøre, hvordan den pågældende skal holde sig orienteret og dermed, om det skal ske ved jævnlige mundtlige eller skriftlige redegørelser fra kontrollanten, anklageren eller sagsbehandleren eller på anden måde.

Hvis der som følge af udviklingen i efterforskningen opstår behov for, at den civile agent yder bistand, der ikke er omfattet af den oprindelige godkendelse, skal spørgsmålet på ny forelægges for den agentansvarlige. Dette kan ske som et tillæg til det tidligere godkendte oplæg, jf. pkt. 2.2.2.

Godkendelse fra den agentansvarlige skal endvidere indhentes, hvis der i forbindelse med politiets anvendelse af en civil person som agent fra politiets side gives den civile agent fortrolige oplysninger, f.eks. om politiets arbejde. I almindelighed må sådanne oplysninger ikke videregives, men det kan ikke udelukkes, at det i undtagelsestilfælde kan forekomme, at der skønnes at være behov for, at en civil agent underrettes f.eks. om en forestående politiaktion vedrørende det kriminelle miljø, som den civile agent tilhører.

Til pkt. 2.2.3. Kontrollantens og anklagerens opgaver

Kontrollanten skal have mulighed for i enhver henseende at foretage kontrol med det samarbejde og den øvrige kontakt, som sagsbehandleren har med den civile agent. Kontrollen skal udføres i tæt samarbejde med den anklager, som er tilknyttet efterforskningen, jf. pkt. 2.2.2. Anklageren skal i den forbindelse løbende holdes orienteret om kontakten med den civile agent og om dennes handlinger mv. med henblik på en juridisk vurdering af, om den civile agents virksomhed vedbliver at holde sig inden for det oplæg, der er godkendt af den agentansvarlige, samt reglerne for civil agentvirksomhed i det hele taget.

Anklageren skal ligeledes sikre en løbende legalitetskontrol af anvendelsen af den civile agent.

Der skal ved hvert embede fastsættes lokale retningslinjer med nærmere forskrifter om, i hvilket omfang og på hvilken måde den tilknyttede anklager skal inddrages i håndteringen af den civile agent. De lokale retningslinjer skal bl.a. indeholde nærmere retningslinjer om løbende kontrol, afrapportering og dokumentation, således at det sikres, at anklageren hele tiden har overblik over situationen og har tilstrækkelig mulighed for at udføre legalitetskontrol.

Kontrollanten kan på ethvert tidspunkt selv kontakte den civile agent eller pålægge sagsbehandleren at etablere en kontakt mellem kontrollanten og den pågældende, hvis han finder det nødvendigt for at kunne varetage sine opgaver som kontrollant. Der gælder dog ikke en almindelig pligt for kontrollanten til at mødes personligt med den civile agent.

Kontrollanten skal som udgangspunkt vide alt, hvad sagsbehandleren ved om den civile agent, og om hvilke oplysninger denne har givet sagsbehandleren. Endvidere kan kontrollanten i enhver henseende give

sagsbehandleren instruktioner om dennes forbindelse med den civile agent. En beslutning om afbrydelse af kontakten med den civile agent forudsættes dog truffet af den agentansvarlige, jf. pkt. 2.2.2., eventuelt efter indstilling fra kontrollanten, jf. pkt. 2.2.3.

Kontrollanten skal godkende enhver kontakt, som sagsbehandleren påtænker at tage til den civile agent. Der er intet til hinder for, at kontrollanten på forhånd kan godkende en planlagt række af kontakter med den civile agent. Der kan undtagelsesvis forekomme situationer, hvor en kontakt med den civile agent kan være nødvendig, inden forhåndsgodkendelse hertil kan indhentes, typisk af tidsmæssige grunde. Der er derfor indsat en bestemmelse om, at kontrollanten i sådanne tilfælde snarest muligt skal underrettes om sagsbehandlerens kontakt med den civile agent.

Til pkt. 2.2.4. Oplysninger til den civile agent

Formålet med pkt. 2.2.4. er at undgå, at politiets anvendelse af en civil agent hviler på væsentlige urigtige forudsætninger, som kan have betydning for den civile agents villighed til at virke som civil agent for politiet.

Opregningen af de anførte oplysninger er ikke udtømmende. Der er således intet til hinder for, at der i konkrete tilfælde gives den civile agent yderligere oplysninger forud for politiets anvendelse af den pågældende civile person som agent, hvis det må anses for at være af betydning for hans beslutning om at fungere som civil agent, og oplysningerne ikke anses for at være til skade for politiets arbejde.

Mange civile agenter må formodes at færdes i et kriminelt miljø, typisk det miljø, som de skal agere i for politiet. Sådanne civile agenter må formodes i nogle tilfælde at deltage i den kriminalitet, der begås i miljøet, bl.a. for at kunne bevare tilliden hos de øvrige personer i miljøet. Den civile agent skal oplyses om, at de handlinger, som han foretager efter aftale med politiet, er straffri, men at andre kriminelle handlinger, han begår eller har begået, vil blive påtalt på samme måde som andres tilsvarende kriminalitet.

En civil agent skal endvidere gøres bekendt med, at han ikke kan forvente vederlag eller andre former for belønning for sin deltagelse i agentvirksomhed, men at der er mulighed for at godtgøre positive udgifter, som han har afholdt i forbindelse med sin virksomhed som civil agent, og for at yde ham en dusør, jf. herved Rigspolitiets Kundgørelse om dusører.

Der må ikke gives den civile agent løfter, som loven ikke giver hjemmel til. Dette indebærer bl.a., at der ikke kan gives løfter om straffrihed eller nedsat straf for kriminalitet, som den civile agent har begået eller begår, medmindre de kriminelle handlinger er begået som led i agentvirksomhed, ligesom der ikke kan gives vederlag. Der må heller ikke gives løfter om andre former for modydelse, som den civile agent kan have interesse i, f.eks. oplysninger fra politiets registre. Det fremgår dog af straffelovens § 82, nr. 10, at det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som en formildende omstændighed, at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre.

Det kan – som nævnt ovenfor under bemærkningerne til pkt. 2.2.2. – undtagelsesvis være berettiget at give den civile agent visse fortrolige oplysninger om politiets arbejde, f.eks. om en forestående politiaktion vedrørende det kriminelle miljø, som den civile agent tilhører.

Endvidere kan der efter omstændighederne være grundlag for at love den civile agent politibeskyttelse, hvis denne er truet.

Opstår der tvivl om, hvilke løfter der kan gives til den civile agent, bør dette drøftes med den agentansvarlige i politikredsen. Hvis spørgsmålet opstår i relation til en konkret straffesag, hvor statsadvokaten har påtalekompetencen, skal den agentansvarlige/politikredsen drøfte spørgsmålet med statsadvokaten.

For så vidt angår oplysninger til den civile agent bemærkes, at retshåndhævelseslovens bestemmelser om meddelelse og indsigtsret til den registrerede ikke finder anvendelse i forhold til oplysninger, der behandles i PED. Det fremgår af § 13 i bekendtgørelse nr. 1079 af 20. september 2017 om behandling af personoplysninger i Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED). Det skal således ikke oplyses over for den civile agent, at der sker registrering af hans eller hendes agentvirksomhed.

Til pkt. 2.2.5. Dokumentation vedrørende oplysninger fra en civil agent mv.

Det følger af pkt. 2.2.5., at der på baggrund af de oplysninger, der er modtaget fra den civile agent, skal udfærdiges en rapport til brug for den konkrete straffesag.

Som nævnt er det i den forbindelse af afgørende betydning, at sagsbehandleren i rapporten medtager alle relevante oplysninger, som politiet har modtaget til brug for – eller som i øvrigt må antages at have betydning for – straffesagen. Således skal datoer og tidspunkter for møder med den civile agent angives nøjagtigt. Endvidere skal rapporten indeholde en udførlig beskrivelse af de handlinger, hændelser mv., som den civile agent har givet oplysninger om. Herudover skal indholdet i sms-beskeder, der er afsendt til eller fra en civil agent, nedskrives i rapporten, ligesom det skal fremgå, hvornår sms-beskeden er afsendt eller modtaget. Såfremt der er foretaget korrespondance via e-mail, skal rapporten indeholde henvisning til afsendte og modtagne e-mails, som også skal vedlægges i kopi.

Det er endvidere vigtigt, at det fremgår af rapporten, hvilke tilkendegivelser politiet er fremkommet med over for den civile agent. Det skal således specifikt fremgå, hvilke handlinger den civile agent er blevet anmodet om at foretage eller undlade at foretage. Det skal endvidere nøje beskrives, hvilke handlinger den civile agent har foretaget efter aftale med politiet.

Rapporten opbygges kronologisk, således at oplysningerne i rapporten fremstår tidsmæssigt fortløbende ud fra, hvornår de er tilvejebragt. Det skal således tydeligt fremgå af rapporten, hvilken dato de enkelte oplysninger er modtaget.

Den samlede rapport underskrives af den sagsbehandler, der har modtaget de oplysninger, som er anført i rapporten.

Rapporten indgår som bilag i sagen og skal således behandles som andre politirapporter vedrørende konkrete straffesager, jf. også pkt. 2.2.6.

Til pkt. 2.2.6. Håndtering af rapporter med oplysninger fra en civil agent mv.

Rejses der tiltale for den lovovertrædelse, som den civile agents handlinger angår, skal der – uanset om forsvareren tidligere efter retsplejelovens § 729 a - § 729 c har fået aktindsigt i sagens materiale – gives forsvareren underretning om foranstaltningen, jf. retsplejelovens § 754 d. Politiet kan dog give

forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysningerne, hvis hensynet til fremmede magter, statens sikkerhed eller tredjemand undtagelsesvist gør det påkrævet. Særligt relevant er hensynet til den civile agent selv ("tredjemand").

Underretningen skal bl.a. sikre muligheden for at indkalde agenten til at afgive forklaring som vidne i retten, jf. nedenfor.

Reglen i retsplejelovens § 754 d supplerer og præciserer retsplejelovens § 729 a, stk. 3, som omhandler forsvarerens adgang til aktindsigt, og betyder, at rapporter vedrørende anvendelsen af en civil agent, som politiet har tilvejebragt til brug for en konkret straffesag, sendes til en eventuel forsvarer, når der rejses tiltale, uanset om forsvareren hidtil har fået aktindsigt i sagens materiale. Underretning om agentvirksomhed skal kun gives i de tilfælde, hvor der rejses tiltale, og først i forbindelse hermed. Der kan i den forbindelse henvises til betænkning nr. 1023/1984, side 180f.

Hvis der gives underretning til forsvareren om, at en civil agent har været anvendt, i tilfælde, hvor der ikke er rejst tiltale, vil der kunne gives forsvareren tavshedspålæg og gøres undtagelse fra adgangen til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, og § 729 c.

Hvis en civil agent skal føres som vidne i en konkret straffesag, kan det ikke tilkendegives over for denne, at vedkommende vil kunne gøre dette anonymt. Retten kan dog efter omstændighederne bestemme, at vidnets navn, stilling og bopæl skal holdes hemmelig for den tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det eller gør det påkrævet, og hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, jf. retsplejelovens § 845, stk. 1, nr. 5, jf. § 856, stk. 2.

Herudover vil retten i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 3, og § 30, nr. 2, kunne træffe bestemmelse om dørlukning eller referatforbud, hvis sagens behandling i et offentligt retsmøde eller offentlig gengivelse må antages at bringe vidnets sikkerhed i fare.

Den civile agent vil desuden kunne påberåbe sig vidnefritagelsesreglen i retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 3, hvorefter der ikke er pligt til at afgive forklaring, hvis forklaringen antages at ville påføre vidnet selv eller hans nærmeste anden væsentlig skade. Retten vil dog kunne pålægge vidnet at afgive forklaring, hvis sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige dertil, jf. retsplejelovens § 171, stk. 4.

I særlige tilfælde kan det helt undtagelsesvist være nødvendigt at iværksætte et egentligt vidnebeskyttelsesprogram, som – ud over flytning og etablering af ny bolig samt nyt arbejde – bl.a. kan indebære et fuldstændigt identitetsskifte med nyt navn og nyt personnummer.

Bilag 2

Samtlige politikredse Dato: 28. maj 2014

Journalnr. : 2011-006-43

Sagsbehandler: NFG

Rigsadvokaten har i dag udsendt nye retningslinjer vedrørende meddelere og civile agenter.

Retningslinjerne erstatter Rigsadvokatmeddelelse nr. 2/2005 om meddelere.

I relation til anvendelsen af meddelere skal Rigspolitiet bemærke følgende:

Kompetence

Det følger af Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.2., at der i alle politikredse skal være fastsat retningslinjer for, hvem der har ansvaret for samarbejdet med meddelere (den ”meddeleransvarlige”).

Det følger endvidere af Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.1., at en polititjenestemand (”sagsbehandler”), der har kontakt med en person, som han mener kan anvendes som meddeler, snarest muligt skal underrette den meddeleransvarlige.

Meddelerfortegnelse

Det følger af Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.5., at der i hver politikreds skal føres en fortegnelse over anvendte meddelere. Meddelerfortegnelsen skal føres under sådanne forhold, at kun personer, der af den meddeleransvarlige har fået tilladelse hertil, har adgang til den. Der henvises nærmere til Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.5.

Kredsens meddelerfortegnelse føres i et særligt lukket afsnit af Politiets Efterforskningsstøtte Database (PED), der stilles til rådighed for de medarbejdere i politikredsene, der af den meddeleransvarlige har fået adgang til fortegnelsen.

Stamblad

Det følger af Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.6., at alle oplysninger, der er modtaget fra en meddeler, knyttes til stambladet som akter. Dette gælder også for akter, hvor meddeleren ikke ønsker sit navn nævnt. Den meddeleransvarlige bestemmer i hvert enkelt tilfælde, hvilke polititjenestemænd der skal have adgang til de oplysninger, der er knyttet til det enkelte stamblad.

Opdatering af oplysninger i akter påhviler den sagsbehandler, som modtager oplysningerne. Akterne godkendes i to instanser af henholdsvis en kontrollant, der typisk er nærmeste leder, og den meddeleransvarlige.

Godkendelsesakt

Det følger af Rigsadvokatens retningslinjer, pkt. 2.1.2., at den meddeleransvarlige afgør, om en person må anvendes som meddeler. Med henblik på at sikre et tilstrækkeligt grundlag for at meddele en sådan godkendelse skal der i tilknytning til oprettelse af en person i meddelerfortegnelsen ligeledes tilknyttes en godkendelsesakt. Godkendelsesakten skal indeholde oplysning om, på hvilket grundlag afgørelsen om at anvende den pågældende som meddeler er truffet, herunder som minimum de oplysninger, som sagsbehandleren skal oplyse den meddeleransvarlige om i forbindelse med den første kontakt med meddeleren, jf. pkt. 2.1.1. i Rigsadvokatens retningslinjer. I godkendelsesakten anføres endvidere, hvilke retningslinjer der er aftalt for samarbejdet med meddeleren.

Godkendelsesakten skal knyttes til den enkelte meddeler på stambladet som den første akt. Meddeleren er først godkendt, når den meddeleransvarlige har godkendt akten.

Akterne føres i det samme lukkede afsnit af PED, som også anvendes til meddelerfortegnelsen.

Det er således obligatorisk for politikredsene at anvende dette særligt lukkede afsnit af PED – både for så vidt angår meddelerfortegnelsen og akterne.

Registrering og indsigt i PED

Der er foretaget anmeldelse af PED til Datatilsynet af Rigspolitiet, som er dataansvarlig i relation til PED. Det forhold, at Rigspolitiet er dataansvarlig myndighed, indebærer bl.a., at Rigspolitiet behandler eventuelle begæringer fra personer, der ønsker indsigt i PED.

Indsigtsbegæringer, der modtages i politikredsene, skal derfor videresendes til Rigspolitiet.

Rigsadvokaturen, den 1. januar 2022

RIGSADVOKATEN

/ Rigsadvokaten